

בעזהש"ת

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים

~ לשון הקודש ~

תרגום מילולי מאידיש

קונטרס א', חודש אדר ב', תשע"ט

תוכן הקונטרס

שיחה בענין קימת הצות לבחורי ישיבות,
ומדת הצנע לבת.

(טבת, תשל"ד)

שיעור זה הינו תירגום מילולי

מקונטרס טעם זקנים - אידיש (י"ג)

ניתן להאזין אל ההקלטה של כל השיעורים שי"ל על ידינו, בקו המיוחד

079-5281887

ארה"ב; 1-646-585-2960 ואח"כ להקיש את המס' הנ"ל

אירופה; 0330-3900485 ואח"כ להקיש את המס' הנ"ל

לשמוע השיעור המצו"ב יש להקיש 2 ואח"כ 13

כל הזכויות שמורות

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל;

יוסף מענדל האס, מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443 (מארה"ק; 072-257-3456)

לקבל את הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, יש לפנות דרך האימייל;

Rlyb148@gmail.com

טבת, תשל"ד

שיחה בענין קימת חצות לבחורי ישיבות, ומדת הצנע לכת.

בבית חתנו רבי מרדכי לסקר ז"ל, בבני ברק

(טייפ מס' 7#)

ישנו מושג שנקרא "מסירת נפש"! לאמתו של דבר, הרי זה 'מסירת הגוף'?! מכים אותו עבור ה', הורגים אותו, הרי זה א"כ 'מסירת הגוף', הוא מוסר את ה'גוף', לא את ה'נפש', מדוע א"כ קוראים לזה 'מסירת נפש'?!

כשמישהו נותן להכות את גופו – הוא הרי מוסר את ה'גוף'! הוא מפקיר את הגוף שלו! מדוע קוראים לזה 'מסירת נפש'? נפש היא הרי הנשמה, את הנשמה הוא לא מוסר, להיפך – הנשמה רק מתעלית. כשהוא מוסר את עצמו להיהרג למען ה', הנשמה רק מתעלית, מדוע א"כ נקרא הדבר 'מסירת נפש'?!

אלא לפעמים, כשצדיקים עשו דברים ש – מגיע לפעמים איזה ענין, מגיע לאדם משהו לעשות – אז הוא מפקיר את הזמן! באותו זמן הוא היה יכול לעבוד את ה', להתפלל, ללמוד! והוא מוסר גם את זה!! מדוע? כי הוא רוצה לעשות נחת רוח להשם יתברך! נמצא, שלא רק את ה'גוף' הוא מוסר עבור ה', אלא הוא מוסר עבורו גם את ה'נפש', את ה'נשמה'!!!

רבינו במעשה של 'בערגער ועני'^א, הבערגער נכנס לביתו של היעדניראל – זהו הרי 'אבי אבות הטומאה', 'פגם הברית', והוא הוציא משם 'נשמה'!

ה'בערגער' הרי מרמז על 'משיח', "ההרה המלמ"^ב הכוונה על משיח, דבר גבוה שכזה – והוא מוריד את עצמו, כדי להציל נשמה. הוא נכנס לתוככי ביתו של היעדניראל, ומוציא משם את אשתו של העני, זהו הרי ממש – הוא מפקיר את

^א ספר סיפורי מעשיות, מעשה י'.

^ב עי' ברמזים שבסוף המעשה שם.

ה'נפש' שלו!! הוא הרי יכול להיות דבוק ב'עולמות', בעולמות העליונים, וכדי להציל נשמה, הוא מוסר גם את ה'נפש'!!

כלפי מה דברים אמורים?! רציתי לומר ש'מסירת נפש' אין הכוונה למסור רק את ה'גוף', אלא אפילו את ה'נפש' צריכים גם למסור – למסור את הנשמה!

אתם נמצאים כעת בישיבה (מדבר לפני כמה בחורים מתלמידי ישיבת ברסלב בני ברק), הישיבה נקראת 'על שם רבינו'! - - כשאני הייתי בגיל שלכם, באתי לאומן, הייתי אז בגיל 17, ילד בן 17. באומן לא היה מה שיש פה, כאן יש ברוך השם אוכל, שתיה, וכל טוב! באומן הרי היה עניות ודחקות, לא היה שם כלום! לא היה - היה קר, ולא היה מה לאכול, לא היה מה לשתות. אפילו מעט מים חמים לא היה, כדי למבול בהם חתיכת לחם יבש כדי שיוכל ללעוס אותו! היה דחקות ועניות נוראה.

ולמרות הכל, על כל אחד היה מוטל 'חוב' שיהדר ויפאר את שמו של רבינו! ש"עניינו של רבינו" [דעם רבי'נס זאך] יהיה אצלו 'הידור'! אפילו ספר - להדר יותר, זה נקרא "להדר את עניינו של רבינו".

כאן יש ישיבה, הישיבה נקראת על שם רבינו; "ברסלב'ער ישיבה"! כשמזכירים את ה"ברסלב'ער ישיבה" הרי זה נקרא על שם רבינו! בתקופה האחרונה התחילו לדבר יותר על הישיבה, אני לא יודע אם זה שקר או אמת - אני לא יודע, אבל נהיה כאן 'קול' - שמדברים, ובתוך הדיבורים עצמם, יש סוגים רבים, אחד מדבר פשוט דברים גסים, זה בוודאי לא יפה. אחד מתחיל לדבר אפילו לא דברים גסים, רק הוא אומר דברים מסוימים, אבל גם זה לא מתאים!

למשל - נתעוררתם כעת ללכת לישון מוקדם ולקום בלילה 'חצות', זה דבר טוב, הכל טוב, אלא מה? הסדר של הישיבה אסור להיות מופרע!

בוורשה היתה ישיבה, רבי אלחנן (- ספקטור זצ"ל) היה הראש ישיבה, קראו לה 'מתיבתא', ישיבה מְשֻׁלָּגָה, זו הייתה ברסלב'ער ישיבה! מסתמא הם שמרו את ה"עניינים של רבינו" [דעם רבי'נס זאכן], אבל על ה'סדר' הוא היה מקפיד נורא. "כך הוא הסדר", ה'סדר' אסור להיות שונה במאומה!

² שיחות הר"ן סי' ש"א; שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שְׁאֵמַר שְׁעָקַר עֲבֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא בַּחֲרָף לְקוֹם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וכו'.

למשל, אם אתה רוצה לקום חצות, אתה יכול ללכת לישון, לישון שעתיים ולקום חצות - בוודאי טוב, לא תפריע לאף אחד, זה יהיה קצת חצות עייף, אז תשלים אחר כך את השינה! חצות נגמר היום לפני 1.30, אז אפשר לישון מ-1.30 עד 6 - עד 5.30 - אפשר לישון 4-5 שעות, ולפני חצות שעתיים, אפשר לישון (בסך הכל) 6-7 שעות, וה'סדר' הוא 'סדר'!

אבל למשל, אם אתם - אתם הרי נקראים היום שם ה'מצויינים', עליכם כבר מסתכלים גם בחורים אחרים, ואם אתם - בשעה שצריך את ה'סדר' אתם הולכים לישון, זה 'דופק' את הענין [דאס קלאפט אויס] - זה מוריד את היופי והאור [דער שיין] של הישיבה! זה כבר הגיע אלי הענין הזה...!! וזה גם לא נכון, זה אכן ענין של 'נפש', משהו עבור ה'נשמה', אבל סדר של הישיבה חייב שיהיה סדר!!

אתם רוצים לקום חצות!? אתם יכולים לישון שעתיים לפני חצות, ולקום, ואחרי חצות לישון ארבע שעות, כך (על אף סדר הישיבה) - אתם יכולים לקום חצות, ולהיות ערים יותר, עוד שעה, אבל כך - כשנגמר הזמן של חצות הולכים לישון, מ-1.30 עד 6 - ארבע וחצי שעות, ולפני חצות שעתיים!

אתם רוצים לישון לפני חצות 5 שעות, כדי שיהיה לכם חצות לא-ישנוני [א אויסגערוהטן חצות]? אבל זה הרי מפריע ל'סדר' של הישיבה! זה יכול להגיע אל האבות, והאבות יצעקו גיוואלד! זו לא ישיבה!

איי, מה היה באומן!? ובכן כך היה: באומן לא הייתה 'ישיבה', היו בחורים (שלמדו בעצמם בלי מסגרת של ישיבה), הייתה ישיבה באומן!? כאן יש הרי ישיבה! ישיבה הרי זה בפרהסיא, ברחוב מדברים - משוחחים.

העבודה של חצות היא גם אצלי חשובה מאד, אני לא ה'משגיח'... אני ברוך ה' נקרא על אותו שם (של רביז"ל) בשווה אליכם, ואני רוצה את אותו הדבר כמותכם! אני יודע שכך היו נוהגים, כמו שאני אומר, היו נוהגים לישון לפני חצות שעתיים, ואחרי חצות ארבע שעות, או ארבע וחצי שעות! (אפילו באומן שלא היה שם סדר ישיבה, וכדלהלן).

⁷ בלקוטי מוהר"ן תו' קמ"ט; ...ועקר חצות הוא תמיד אחר ששעה שעות מתחלת חלילה הן בקיץ והן בחורף, ואז מתחיל זמן חצות, ונמשך עד גמר אשמורה שניה, דהיינו שתי שעות...

השינה היא הרי כך, השינה היא כפי שמתרגלים – כך היא. למשל, אחד מורגל לישון שלש שעות ועוד שלש שעות, (דהיינו:) שלש שעות לפני חצות ושלש שעות אחרי חצות, כך הוא מורגל, לאחר מכן אם הוא יישן שש שעות הוא לא יהיה [אויסגערות] – הוא נהיה עייף! הגוף מורגל כך, כפי מה שמרגילים אותו כך הוא, תנסה פעם, אני יודע אצלי שזה כך, אם לפעמים קורה שאני יושן קצת יותר, גם אם אני יושן את אותו 'סכום' של שעות-שינה, אלא שאיני חוזר לישון עוד פעם, אני לא ערני!

רואים שאת הגוף אפשר להרגיל, כפי שמרגילים אותו כך הוא מתנהג! תרגילו את עצמכם, בלילה הראשון יהיה לכם קשה יותר, החצות יהיה קצת 'רדום', אבל לאחר מכן זה יילך חלק!

מתי נגמר הסדר, בשעה תשע, תשע וחצי? (הבחורים; בשעה עשר!), נו, בתשע וחצי אפשר כבר ללכת – אז אפשר לישון שעתיים, יושנים עד 11 וחצי, וערים עד 1 וחצי, וחוזרים לישון, ויושנים שינת קבע עד שעה שש – ארבע וחצי שעות! תנסו כמה לילות, הלילות הראשונות יהיה קצת רדום...

*

(השואל; הרבי אמר שאם קמים באמצע הלילה לא יחזרו לישון?)^ה לזה אתה מתכוון?! את זה ראיתי אצל אנ"ש, שהם היו חוזרים לישון. כולם, אפילו רבי אברהם ב"ר נחמן! הייתי יחד אתו, חורף שלם ישנתי אתו בחדר אחד, והוא חזר לישון לאחר חצות! בקיץ לא, בקיץ אפשר הרי לקיים זאת [אויספירן די זאך] שלא לחזור לישון!!

אפילו רבי אלחנן סיפר לי, מה'חווה' (מלובלין זצ"ל), שבחורף הוא היה חוזר לישון אחרי חצות, כדי שיוכל להיות רענן בתפילה!

אפילו רבי נתן ג"כ הניח את עצמו לישון אחרי חצות! בשנים הקודמות לא, אך מאוחר יותר הוא היה חוזר לישון אחרי חצות! הדורות נחלשים, והגוף חלש, הוא לא

^ה ע'י' אבני"ה ברזל, שיחות וסיפורים מרביז"ל אות ל"ג; ... עוד אמר: אז מען באפט זיך אויף, פֿעדארף מען זיך אויף הייבן, און מיט דעם שְׁלֶאפֿ פֿעדארף מען זיך אפּ רעכענען נאך דעם דאוונען. (פֿשמתעוררים צריכים תיכף לקום, ועם השנה להתחשב לאחר התפלה).

^י כי אז זמן חצות (- ו' שעות אחר תחלת הלילה) מגיע סמוך לאור היום.

יכול להחזיק, ולמשוך ארבע חמש שעות ברצף, הוא לא יכול! בקיץ זה טוב, בקיץ יש 'חצות' ומיד לאחריו 'תפילה', אבל בחורף קשה, בחורף יש הרבה זמן מ'חצות', מאז שנגמר חצות עד שמגיע ה'ניץ' יש כחמש שעות – מאחד וחצי עד שש וחצי, אפילו יותר משש וחצי, חמש שעות זה זמן רב, אז חוזרים לישון לאחר חצות (אחר שעתיים של חצות)!

תמיד נהגו אצלנו כך, היו קמים בכל לילה בחצות, והיו חוזרים לישון אחרי חצות, אדרבא – אחרי חצות הייתי יושן יותר מאשר לפני חצות, אחרי חצות ישנו שעות רבות יותר מלפני חצות! למה?! כי על אף שכן יכולנו ללכת לישון מוקדם, אבל היו אצלנו דברים אחרים, אז לא היה מה לאכול בלילה, היינו צריכים לרוץ להשיג חתיכת לחם לאכול, ועד שקיבלו חתיכת לחם, ועד שקיבלו מעט מים חמים, הלכו להם שעתיים. היום ברוך השם אין את זה, היום יש כן מה לאכול, אין היום את המניעה של לחפש מעט מים חמים עם חתיכת לחם...!

*

בקיזור הוא כך: הישיבה אסור לה להיות מופרעת, הישיבה צריכה להתקיים – אם אתם הולכים מ – (סדר הערב של הישיבה) – זו מכה לישיבה! זה אסור להיות, חוץ ממה שזה מכה לאחרים, בכלל אסור שזה יהיה, הישיבה צריכה להיות ישיבה, וחצות – – (יכולים לתת עצה לעצמו כנ"ל).

*

רבי נתן הייתה לו ברכה מרבינו, כשהניח את עצמו לישון – נרדם מיד! למה הוא היה נצרך לברכה שכזו?! כי לפעמים יוצא כך, האדם צריך לקום חצות, קורים לפעמים זמנים כאלה – – –

*

כשה'חצות' יהיה קצת מאוחר יותר (בסוף החורף), יהיה לכם יותר קל. ככל שהחצות מתאחר כך נהיה יותר קל!

¹ עי' שיח שרפי קודש ב' תקנ"ב; רבנו בירך את מוהרנ"ת שְׁבָכָל עַת שִׁירָצָה לְהַרְדֵּם וְיָרֵם תִּיכָף וּמִיָּד, וְכֵן נִתְקַיֵּם בּוֹ שֶׁאֵפְלוּ שְׁתֵּמָהּמָה בְּשִׁנַּת הַלֵּילָה הִיא זֹהִיר לִישֹׁן עַכ"פ מֵעַט בְּדִי לְקוֹם וּלְהַתְעוֹרֵר בְּעַת חֲצוֹת, וְתִיכָף בְּשִׁהְיָתָם אֶת רֹאשׁוֹ לִישֹׁן גִּרְדָּם תִּיכָף וּמִיָּד.

*

- - מי צריך לדעת שאתה קם חצות?! מי צריך לדעת מזה?! שתדע לך כך: דבר שנוגע לשולחן ערוך 'בנגלה', סעיף בשולחן ערוך, אני מחויב שתהיה לי על כך מסירת נפש, הרי קיבלנו תורה! (אבל) דבר שהוא קצת דבר 'נסתר', מין 'עבודה', מביא ה'בני יששכר' - עליו להישמר, שלא יתוודעו מכך, כי הסטרא אחרא חוטפת את זה!

הנקודה של 'חצות', אם הולכים לישון כשנגמר הסדר, וקמים, מי צריך לדעת שהוא קם חצות?! מי צריך לדעת?! צריכים לצלצל בפעמון?! לצלצל בפעמון [ולהכריז] "אני קם חצות"?! כמה שהעבודה יותר נסתרת, כמה שזה יותר 'בהסתר', 'בהצנע לכת', זה יותר בשלימות! יש לזה (שלימות) כלפי מעלה, ובכלל יש לזה יותר חשיבות!

אלא מאי? יהיה לכם קשה יותר, אבל זה יהיה רק 'הרגל' של כמה פעמים, תתרגלו לכך!

והענין של 'לחזור לישון' (אחר חצות), כמעט כל אנ"ש חזרו לישון, כולם, רבי שמשון (בארסקי זצ"ל), רבי געצי (ליובאוונג מאומאן זצ"ל), כולם חזרו לישון אחר חצות! (השואל; הצעירים ג"כ הלכו לישון?!), גם, גם! בוודאי, אלא מאי?! בוודאי - רבי ישראל כהן עליו השלום, יהודי 'עובד', כולם חזרו לישון אחרי חצות, כולם!

היינו ביחד עם רבי אברהם ב"ר נחמן בחדר אחד משך חורף שלם, ישננו יחד משך חורף שלם, היינו שם, כל הבחורים קמו, וכולם חזרו לישון אחרי חצות! למה?! כי אין את הכוחות של פעם, שהיו יכולים להיות ערים לילה שלם, ואחר כך (לעבוד את השם במח רגוע) - -

*

עוד דבר, אלו שערים לילה שלם, היו יושנים אחרי התפילה, וכאן יש הרי ישיבה! הרי אי אפשר ללכת לישון בבוקר, ולישון אחרי התפילה עד 10-11 בבוקר גם כן אינך יכול!

ואלו שכן היו ככה, לא הלכו לישון אחרי חצות, היו יושנים ביום שינת קבע, ג"כ אינו פשוט עפ"י שולחן ערוך^ה, לישון ביום זה גם לא לכתחילה [איז אויך נישט אזוי גלייך] - - צריכים להישמר מלישון ביום, עפ"י זוהר^ו יוצא שביום אין לישון! אז מוטב כבר לחזור לישון (אחר חצות)!

אפילו אם הייתה לי בחירה, אם הייתה לי ברירה, הרי אני 'בן ישיבה', ויש לי בחירה אם לחזור לישון שלש שעות אחרי חצות, או לישון שלש שעות אחרי התפילה, עדיף לישון שלש שעות אחרי חצות! כי ביום לא כ"כ כדאי לישון, ביום אפשר לחטוף איזה תנומה על השולחן, אבל ללכת לישון שינת קבע ביום לא כל כך כדאי!

*

אז אני אומר לכם מה שראיתי, אני גדלתי שם באומן, באתי שם בעת ילדותי (בבחרותו), וכל השנים גדלתי שם, "כל ימי גדלתי בין החכמים ובין העובדים"...! 'כל ימי'! - כולם חזרו לישון אחרי חצות, אדרבא, עיקר שינת הקבע הייתה אחר חצות!

*

אני יודע שבימים הראשונים יהיה ה'חצות' שלכם קצת ישנוני ורדום, הרי תישנו לפני חצות פחות ממה שהייתם רגילים, אבל לאחר מכן זה נעשה הרגל. זה נהיה הרגל חזק כל כך, עד שאפילו (אם תרצו שוב לשנות מזה) - יהיה לכם קשה! הגוף נהיה מורגל כל כך, את הגוף אפשר להרגיל!

*

כמעט חלק מהנסיעה שלי (מירושלים לבני ברק), היא בגלל שרציתי לדבר אתכם! זה כבר הגיע כל כך רחוק, רצו כבר לרוץ לאבא (לספר)...

אז אני אומר לכם שוב, שתעשו כך, שלא תעשו שום שינוי בישיבה! בשווה עם כולם! ותראו שגם ה'חצות' יהיה לה יותר שלימות, גם 'כלפי מעלה' - וגם 'אתם בעצמכם', לאחר מכן תאמרו בעצמכם שעדיף ככה!

^ה עי' שו"ע או"ח סי' ד' סעיף ט"ז, ושם בסי' רל"א.

^ו עי' שערי תשובה או"ח סי' ד' סוף ס"ק י"ז בשם הברכ"י.

לא צריך להיות שונה מכולם, (ולומר) "אני קם חצות, אין לי שום שייכות עם שום ישיבה", אין שלימות לעבודה! זה עם פרסום! כמה שזה יותר עם 'הצנע לכת' (יש לו יותר שלימות) - -

"מה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך", הקב"ה רוצה רק שאני יהיה עם 'הצנע לכת'!

(מובא) "הפירוש; 'זוכר כל הנשכחות' - הקב"ה זוכר את הכל. מה שנשכח פה - הוא זוכר שם למעלה! מה ששוכחים פה, זה חבוי - זוכרים שם למעלה! אבל דבר שאני זוכר פה, שוכחים שם למעלה!!

כמה שאפשר להשתדל [אויספירן] שזה יהיה יותר - שאני לא יהיה מופרך אצל כולם [איך זאל נישט זיין אפגעפרעגט פון אלע], שווה עם כולם, (אז יש לזה יותר שלימות)!

אפשר להסתכל על כזה רבי אברהם ב"ר נחמן, הוא היה שווה כמו כולם! בהיותו אברך, בימי חורפו, הוא היה הולך שם ליער משך כל השבוע, אבל כל כך (בהצנע)!

'איש כשר' הוא 'ענין אחר לגמרי',^ב וכי הכוונה שאפשר לראות זאת על פניו?! הפוך, ה'איש כשר' מכוסה כל כך! הוא מחביא את עצמו כל כך, עם כל מיני חכמות, עם כל מיני התחכמויות, הוא רוצה להתחבאות כדי שלא - - (שלא יכירו בו שהוא שונה מכולם)!

רבי אברהם ב"ר נחמן היה מתהלך עם חיוך (בפשיטות) - מי היה יודע שהוא צדיק שכזה?! למה? כי זוהי הדרך! הדרך היא שאני - בפועל ממש אני נראה כמו השני, ובפנימיות אני חושב על משהו אחר לגמרי!

*

'מיכה ו' ח'

"ע' עשר קדושות, מערכת ז' (- רי"צ מראזלא) אות כ'.

^ב ע' בשיחות שבסו"ס ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' קמ"ז, וז"ל; ... כי יש טועים סוברים, שצדיקין להפיר את הצדיק או שאר דבר שבקדשה, להפירו בפניו בצלמו ודמותו, שיהיה משנה בדמותו ובתנועותיו ויקא. ובאמת לא כן הוא, כי הצדיק הוא בדמות וצלם בכל האנשים ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושארי בני-אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל שאיש הפך נדמה שהולך עם פרשיות ודקין כמו שאר בני-אדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי...

שאני לא יעשה שום שינוי מהסדר של אחרים! אלא מאי, זה כן – כשגומרים את הסדר, או אפילו חצי שעה לפני, כבר בתשע וחצי, אני כבר קורא קריאת שמע, ואני הולך לישון, באותה שעה וחצי שאתם יכולים לישון לפני חצות, ובימים הראשונים תהיו קצת רדומים, אתם תתעוררו מיד, אבל אחר כך תתרגלו, כי השינה שלאחר מכן (תשלים את החסר) –

*

אני אומר לכם, אני מספר לכם, כך היה! אני ראיתי עובדא אצל ה'עובדים' הגדולים, כך הם נהגו, הם חילקו את השינה לשני חצאים, נו הם הרי היו אנשים בודדים (אייניגע) (- כל אחד בפני עצמו), אז היה חצי על חצי, שלש שעות לפני ושלש שעות אחר, ואצלכם יהיה שעתיים לפני וארבע שעות אחר, ארבע וחצי שעות אחרי!

*

(השואל; בבוקר היו נוהגים להתפלל ותיקין? אלו שהיו חוזרים לישון היו מתפללים ותיקין?) בחורף בוודאי, בחורף התפללו כולם ותיקין! בקיץ אין שם חצות, הלילה אין בה שש שעות, בחוץ לארץ אין, באמריקה אני לא יודע, אבל ברוסיה לא היה חצות בקיץ, נהיה לילה בשמונה וחצי - בתשע, וב-1.30 מתחיל כבר להאיר היום! הוא לילה של ארבע וחצי שעות! מ'שבעות' עד 'תשעה באב' אין שם חצות!

מ'שכבי' עד 'קומי', שבועות זה 'שכבי', ותשעה באב זה 'קומי' - 'קומי רוני בלילה', מ'שכבי' עד 'קומי' אין שם חצות, בזמן של ראש השנה יש כבר יותר.

ע"י ב"ח על הטור או"ח סי' רל"ח (הובא במג"א שם, ובבאר היטב סי' א' סק"ו) וז"ל; האחרונים קיבלו לומר, מ'שכבי' עד 'קומי' - שכבי, ומ'קומי' עד 'שכבי' - קומי. דמחג שבועות שאומרים מגילת רות, שכתוב בה (ג' י"ג) 'שכבי עד הבוקר', עד תשעה באב שאומרים מגילת איכה, שכתוב בה (ב' י"ט) 'קומי רוני בלילה לראש אשמורות' - שכבי, דאין צריך לקום קודם אור הבוקר כדי ללמוד תורה, כיון דהלילות קצרים. אבל מתשעה באב שאומרים 'קומי' עד חג השבועות שאומרים 'שכבי' - קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר בראש אשמורת ללמוד, כיון דהלילות ארוכים, עכ"ל.

וז"ל בלקוטי עצות, ערך חצות אות ו' (והוא עפ"י שיחות הר"ן סי' ש"א); עקר עבודת איש הישראלי הוא בחרף, לזהר לקום פחצות לילה. ובקנין פעת שחלילה קצרה מאד פחות משש שעות, שאין עומדין פחצות (פנ"ל אות ג'), אז יזהר לעמוד בבקר השכם פעלות השחר.

*

(השואל; אחרים שואלים אם זה דוחה וותיקין, לקום חצות ולא להתפלל ותיקין?) **חצות גבוה יותר מותיקין!** הנקודה של חצות גבוהה מותיקין! אם למשל אדם לא יכול לקיים את שניהם, אזי חצות גבוה יותר! אם הוא יכול לקיים את שניהם – בוודאי טוב, אך אם לא – חצות גבוה יותר!

מדברים הרי לגבי הקיץ, אבל עכשיו זה לא נוגע, עכשיו אפשר הרי לישון ארבע וחצי שעות (אחרי חצות)!

מתי מתפללים כאן? (הבחורים; בשעה שבע), אז אפשר לישון עד שש! מאחד וחצי עד שש אפשר לישון ארבע וחצי שעות! צריך להיות זריז, לא עצלן! תיכף שגמרתי חצות, אני הולך לישון! ובשעה שש – 'מים', 'מקוה', ו'הודו' – אפשר כבר להניח מלית ותפילין, אפשר כבר להניח את התפילין ולהתחיל להתפלל!

התפילה היא הרי גם כן עבודה! כתוב בכתבי האר"י הקדוש^ד שעיקר ההארה של התפילין מתחילה ב'חצות', נו, החצות צריך לתת זריזות לתפילה בבוקר!

לכל הפחות שעה לפני 'הודו' – לרדת מהר ל'מקוה', להתפלל סדר הקרבנות וכו', להניח 'תפילין', ולא שאצטרך למהר ב'הודו' כשכולם אוחזים כבר ב'פסוקי דזמרה', (רק) להתחיל הודו בשווה (עם כולם), ולהתפלל מילה במילה!^ט

"עניינו של רבינו הוא תפילה"^ט, עיקר התפילה הם השלש תפילות, זהו עיקר התפילה! כל העבודות שיש, הם כדי שנוכל להתפלל את שלשת התפילות! – (כל העבודות) על מה ולמה?! כדי שיהיו שלש תפילות כדבעי!

*

(השואל; כשקמים כך, עדיף ללכת למקוה לפני חצות או לפני התפילה?) לפני חצות? עדיף לפני התפילה!

^ד פרי עץ חיים, תפלין פרק ז'. מובא בלקוטי הלכות כמ"פ, ע"י שם בהל' תפילין ו' אות ו', ועוד.

^ט שו"ע או"ח סי' נ"א סעיף ח'; אין אומרים הזמירות במרוצה כי אם בנחת. ובבאה"ט שם; במרוצה, שלא ידלג שום תיבה ולא יבלעם אלא יוציא מפיו כאילו מונה מעות, ד"מ.

^{טז} ע"י בשיחות שבסוף ליקוטי מוהר"ן תניינא, סי' צ"ג.

רבי נתן בזמנים של המחלוקת, היה הולך פעמיים למקוה, בחצות ולפני התפילה, אז היה אה אה!

(השואל; ולפני המחלוקת?) לפני המחלוקת הוא היה הולך רק לפני התפילה!

כאן הרי ייצא שעיקר השינה שלך תהיה אחרי חצות, נמצא א"כ שאתה מתפלל בלי מקוה?! כשעיקר השינה היא אחרי חצות, אתה הרי רוצה אחרי השינה ללכת למקוה!

*

(השואל; כשערים כל הלילה, מתי עדיף ללכת למקוה?) לפני התפילה!

אל תהיו ערים כל הלילה! היום אין את ה'מוחות' הללו. כשערים כל הלילה – נחלש המח, והתפילה לא יכולה להיות עם כוונה כזאת, חוטפים תנומה באמצע התפילה, אי אפשר להתפלל בכוונה!

*

- - צריכים להתפלל פסוקי דזמרה מילה במילה, יש מגן אברהם" שאומר שזה ייארך חצי שעה! פסוקי דזמרה – חצי שעה! הוא מדבר שם בענין 'הפסק', ושם הוא אומר שעיקר השיעור הוא חצי שעה. פסוקי דזמרה צריך לקחת חצי שעה! כדי שיוכלו להתפלל מילה במילה.

*

בקיזור: כך תעשו, ותראו שהשם יתברך יעזור לכם, אתם תהנו מכך, זה יהיה יותר 'שלימות', ואתם לא תהיו יוצאי-דופן [אויסנאם]!

כך אמרה השונמית לאלישע; "בתוך עמי אנכי יושבת"^ח, אני רוצה להיות בשווה עם כולם, אני לא רוצה להיות יוצאת-דופן! "היש לדבר לך אל המלך"? לא! - "בתוך עמי אנכי יושבת"! אדם צריך, כמה שהוא רק יכול, לראות שלא יהיה יוצא-דופן! הוא מה שהוא, אך כלפי חוץ הוא שווה עם כולם! אני לא שונה מכולם.

^ח "או"ח סי' נ"ג ס"ק ה'.

^ח מלכים-ב' ד' י"ג, עי' זוה"ק פרשת ויצא דף ק"ס ע"ב. (ועי' ליקוטי הלכות הל' נטילת ידים לסעודה ו' אות פ"ט).

"פלוני ופלוני" הולכים לישון בשעה חמש וקמים בחצות! זה מה שמדברים בכל מקום, יש רעש, תבערה, זה לא - - - אם אני צריך לעשות דבר, אני לא צריך שזה יהיה - - - (בפרסום).

אני יכול לפעמים להישאר אחרי מעריב כמה דקות, אני מדבר שם עם מישהו (ואח"כ הולך בוריוות כדי שיוכל לקום בחצות), שמואל צ'צ'יק כבר אומר; "אה, הוא כבר רץ לישון, הוא רוצה כבר לקום חצות"...! אני רץ מיד לאחר התפילה, אז הוא אומר כבר שאני רוצה כבר לקום חצות...

למה אני מספר לכם כל זאת?! כמה שהאדם יכול - הוא צריך לראות עם כל המיני כוחות כמה שהוא רק יכול - שהעובדא שהוא עושה תהיה עם 'הצנע לכת', רק בהצנע לכת!

*

אני יודע? אולי מישהו אחר אומר לכם אחרת - איני יודע! אבל אני ברוך השם גדלתי שם, אז ראיתי את כולם, התייגעו על כך, שיהיו חבויים - להתחבא.

*

היה 'בעל שם' - - רבי ישראל בעש"ט, סבו של רבינו, והיה בעל שם לפניו - 'רבי אדם'! שנים רבות לפניו. אביו של רבי אדם, גר בצפת, כך שמעתי, הוא היה מבהיל [א געוואלדיגער] - - אדם פשוט, אצל העולם הוא היה נחשב אדם פשוט, אבל הוא לא היה אדם פשוט כלל!

הוא עשה איזו מצוה, ואף אחד לא ידע מכך, בעולם הזה לא ידע אף אחד מהמצוה הזאת!^ט אז נעשה רעש למעלה; לעשות כזו מצוה, ואף אחד לא יודע ממנה?! אף אחד לא יודע מאותה מצוה?!

אז נשאר למעלה, שיתנו לו עבור מצוה זו איזה דבר! אז שלחו אליו את אליהו הנביא, אליהו הנביא בא אליו, אומר לו (אביו של רבי אדם); נו טוב, מה אתם רוצים?! (ענה לו אליהו הנביא); היות ועשיתם מצוה שכזאת, ואף אחד לא יודע ממנה, אזי אם תגלה לי מהי המצוה, אבוא אליך כל לילה ללמוד אתך! אז הוא אומר; אני לא רוצה

^ט עי' שיח שרפי קודש, חלק ח' אות רצ"א.

שתלמד אתי! אני לא יספר לך מהמצוה, ואל תבוא ללמוד!! - - למה לא? אני יבוא אליך? - - לא! אני לא רוצה!!

אז נעשה עוד יותר רעש למעלה, אליהו בא אליו לביתו, ורוצה ללמוד איתו כל לילה, מי יש לו זכיה כזאת?! 'לראות' את אליהו בהקיץ, ו'ללמוד' איתו, ואעפ"כ הוא לא רוצה?! אז נעשה רעש למעלה, 'כזה נסתר'! אז יתנו לו בן שהוא כבר יהיה - הוא כבר ירעיש את העולם! ואכן נולד לו אותו 'רבי אדם'.

למה? כי הוא עשה דבר שכזה! כזה מין 'הצנע לכת', שולחים לו כבר את אליהו הנביא שילמד אתו כל לילה, וכי זה דבר קטן?! מי זוכה לכך?! 'גילוי אליהו' כל לילה?! אבל לא, אני לא רוצה לספר!

ה' יעזור!

*

קורה לפעמים - תולים על האדם 'חבילה', איזה 'פעקל', תולים על ראשו פירסום! אבל האדם מצדו, כמה שהוא רק יכול, הוא צריך לראות לבקש הרבה מהשם יתברך בהתבודדות; "אם אני עושה איזה משהו, שיידע מזה רק השם יתברך"! כמה שאני יכול.

יש לפעמים איזה חבר, שני חברים מדברים יחד מיהדות, אפילו שני חברים גם לא צריך אחר לדעת את עצם העבודה, אפילו שני חברים!

חברים צריכים רק בשביל 'חיזוק', מתחזקים (ביחד), [רייסן זיך מער], אבל אם אני חוטף איזה נקודה טובה - אני לא צריך לספר את זה לשני! אפילו אם הוא חבר שלי, גם לחבר אני לא צריך לספר!

בכלל - אם יש שיעורים ביחד, יודעים אחד מהשני. אבל אם יש לי איזה דבר טוב (לעצמי) - - אני לא צריך לספר לשני!

זה נקרא 'בהצנע לכת', זוהי השלימות של יהודי, להיות רק 'עם אלקיך', 'והצנע לכת עם אלקיך', רק עם ה' תהיה! זהו זה!

*

(השואל; אולי עדיף לקום לפנות בוקר, מאשר ללכת לישון אחרי חצות?) אה, זה כבר היה נושא אצל גדולי מאנ"ש, ויצא הבירור ש'חצות' עדיף!

זוהי 'סייעתא דשמיא', זהו מין 'עת רצון'², אותם שעתיים (של חצות)! אם יהיה לכם שעתיים שלימות מה טוב, אם יהיה לכם שעה וחצי, גם טוב. שיהיה לכם חלק באותם שעתיים! באותם שעות שהם 'הצלחת הנפש'!

*

(השואל; הנקודה של חצות נקראת ב'התחלה'?! מה נקרא ה'נקודה' של חצות?) רבינו אומר שזה נמשך שעתיים, ההתחלה היא ההתחלה, (אבל) זה נמשך שעתיים!

*

רבי אברהם ב"ר נחמן היה אדם חולה, 'חולי מעים', הוא היה קם - הוא שמר את הזמן - אמר 'חצות', מעט התבודדות, וחזר לישון!

(השואל; הכל שם באותו חדר?) כן, היה חדר, היה גדול חצי מהחדר הזה, חציו היה מלא בשלג, וכל החדר היה מלא בקור, בקרח, בלילה נקפאו הרגליים ונדבקו לספסל, לא יכולתי לתלוש את הרגליים מהספסל, הם נקפאו, כזה חדר זה היה!

עם מה התכסו? התכסו בעצמם! (בלי שמיכה) - - הוא מכסה את עצמו בעצמו, הוא מחמם את עצמו בעצמו³, ברוך השם כך היה!...

כלפי מה אני מדבר מכל זה? הייתה קביעות - אצלנו היה עוד יותר קשה ללכת לישון, כשקר לו לאדם - אם הוא כבר לא רדום כל כך, עם מה יכסה את עצמו?! אין לו במה להתכסות, אז השינה היתה קשה יותר! ואף על פי כן הלכו לישון! למה? לא יכלו - - רבי אלחנן (ספקטור זצ"ל) אמר לי פעם מה'חווה', החווה הוא סבא שלו, שהחווה היה חוזר לישון אחרי חצות, כדי להיות רענן יותר בתפילה!

*

² בלקוטי מוהר"ן סי' קמ"ט; חצות הוא מסגל כמו פדיון, כי הוא תמקתת הדינים וכו', עיי"ש.

³ ראה מושג כזה בלקוטי מוהר"ן תו' קס"ג; "ובדמיון האיש שנבר עליו תקדירות מאד ואין לו שום פסוי לחמם עצמו ולהתעטף בו, והוא מכבד ומחבק ומכניץ עצמו, כמו בן הנפש, אין לה שום פסוי להתעטף ולכסות עצמה, והיא בחינת "נפשם בהם תתעטף" שמתעטפת מעצמה מנה ובה".

כשהשם יתברך יעזור לכם, אתם כבר תהיו אנשים ברשות עצמכם, תתחתנו – תהיו 'אדם השלם', ותוכלו לסדר לעצמכם את הזמנים כרצונכם, אז תוכלו – -

גם אז זה אותו דבר, הרי יש עיכובים עם 'כולל', אז זה ג"כ אותו דבר, 'כולל' נגמר בשעה שבע – את הכולל הרי צריכים עבור פרנסה, אז יש גם בזה נסיונות, גם אחרי החתונה יש נסיונות בענין השינה.

בוודאי, אם יכולים לקיים זאת [אז מען קען אויספירן], לאכול לפנות ערב, ולהתפלל מעריב בצאת הכוכבים, ויושנים שש שעות, אז אפשר לישון שש שעות [לפני חצות], ואז יש לי את כל היום!

כל זה נאמר כשאין לו לאדם ישיבה אחרי החתונה, ויש פרנסה מצד אחר, אני לא צריך להתבטל אל הכולל, אז אני יכול להתנהג כרצוני, אבל בינתיים כל זה קשה!

בינתיים שאני בישיבה, או שאני בכולל, חייבים לשנות את הסדרים!²² עצם הדבר צריך להיות אצלי יסוד – ה'חצות', אבל 'לפני' חצות ו'אחרי' חצות, תלוי כבר איך מסובכים אתי מן השמים, אתה מבין?!

*

(השוואל; כתוב מהרבי ר' אלימלך, שלא עולים התפילות לפני חצות?)²³ כן כן! אך אעפ"כ איני יודע אם הרבי ר' אלימלך בבחרותו עשה גם כן כך, את זה אני לא יודע, יתכן שבבחרותו התנהג אחרת...!

יודעים שרבי נתן, כשבאו אליו אנשים, הוא היה מדבר איתם, מבלה איתם – - (רצ"ל אפילו בחציה ראשונה של הלילה).

²² [עי' בדוגמא לזה בספר עלים לתרופה מכתב ו', מה שכתב מוהרנ"ת לבנו הדרכה באופן דרך הלימוד עפ"י דעת רבינו ז"ל, ואחר כך מסיים בזה"ל; אך אם אי אפשר לשנות דעת חב"ד, אל תפרש ממנו בשביל זה ... אבל אם אפשר לך לדבר על לבו שילמד פסדר כנ"ל מה טוב, ובדאי יחזיק טובה לי בעזרת השם ותבדק אם יקום דברי פאשר הנראיתך].

²³ מרגלא בפומי דרלו"צ ז"ל, (עי' בשיחה לפרשת תצוה תשל"ד שי"ל על ידינו), ודבר זה מובא בשער הגלגולים החדש ח"ב שנדפס ע"י בנו של בעל התפארת שלמה מראדאמסק זצ"ל, ובתוה"ד כתב בשם אביו וז"ל, ואמר בשם מגידי אמת איך שהרבי ר' אלימלך זי"ע היה ישן מתחלת הלילה עד חצות והיה אצלו סגור ומסוגר, ואמר שאז אין שום עליה לתורה ולתפלה השמימה, רק דוקא אחר חצות, עכ"ל.

עוד דבר, רבי נתן לא היה הולך לישון עד שהילדים חזרו מה'חיידר', והוא אכל יחד איתם ארוחת ערב!

באוקריינה אחרי עשר מתחיל כבר חצות, עשר ורבע, כשם שבקיץ היום מוקדם יותר, כך בחורף נעשה הלילה מוקדם יותר, ארבע וחצי כבר לילה, ועשר וחצי כבר חצות, והילדים לומדים ב'חיידר', עד שמונה - בחיידר - שבע וחצי, הילדים חוזרים הביתה לאכול ארוחת ערב, כבר נהיה שמונה - שמונה וחצי, ואחר כך נשאר לישון רק שעתיים [עד חצות], לא יותר! אבל החינוך של הילדים היה אצלו כל כך גדול, שהוא התבטל (וויתר על שינתו המוקדמת) - - הוא רצה לאכול יחד עם הילדים!

*

(השואל; רבי נתן היה חוזר לישון אחרי חצות?) כן, רבי נתן חזר לישון [האט זיך צוגעלייגט] אחר חצות!

(השואל; יודעים כמה שעות ישן רבי נתן בלילה?) לרבי נתן הייתה ברכה, הוא לא ישן הרבה - רבי נתן!

שאלו פעם את רבי נתן, למה הוא יושן מעט כל כך? אז הוא ענה; הוא הרי זריז, אז הוא זריז גם בשינה!

מה זה זריז? מה שמיהו אחר הולך במשך 'שעה', הוא הולך ב'עשר דקות', הוא זריז, הוא הולך מהר! כשהוא זריז - הוא יושן מהר! מה שאחר צריך לישון שש שעות - הוא היה לו ברכה בשינתו! זה כבר משהו אחר, הייתה לו ברכה בשינתו!

[אם יש לכם ברכה בשינה? לבריאות, יפה, אז אתם יכולים ללכת לישון שעתיים לפני חצות, ותהיה לכם ברכה באלו השעתיים!... כמו שכתוב לגבי אכילה; "ואכלתם לחמכם לשובע"^כ, אומר רש"י; 'אוכל קמעה ומתברך במעיו', אוכלים מעט ושבעים, אולי יקויים גם בכם כך, אתם תישנו שעתיים, ותהיו שבעים, כמו אחד שיושן שש שעות! תהיה לכם ברכה בשינתכם!]

מדברים הרי - רבי נתן ישן מעט, למה הוא ישן מעט, רבי נתן היה לו מח, והמח עבד! משהו אחר שיושן מעט, הוא לא רענן [אויסגערות], הוא עייף!

^כ ויקרא כ"ו, ה'.

"ישנתי אז ינוח לי"^{כה}, 'ישנתי אז' - 'אז' (בגימטריא) 'שמונה', כשיושנים שמונה שעות, 'ינוח לי' - אז אני יהיה רענן [אויסגערופט]!

ישנם כאלה שאומרים, אומרים זאת בשמו של ה'שפת אמת', הרבי הקודם מגור, 'ישנתי אז' - אני יושן שמונה שעות, נשארים לי 'ארבעים שעות', כלומר זה מספיק לי ל'שני מעת-לעת', 'אז' - שמונה שעות, יישארו לי' - יישארו 'ארבעים שעות'!

כלומר, אני יישן בשני מעת-לעת 'שמונה שעות', זאת אומרת, לישון במעת-לעת 'ארבע שעות'! (אחד מהנוכחים; ה'חתם סופר'), היו הרבה שהיו יושנים ארבע שעות! והם היו רעננים, ישנו מח שיכול לישון פחות!

רבי ישראל כהן עליו השלום היה יושן הרבה, אבל כשהתעורר היה עובד! הוא היה עובד!

את זה אי אפשר לומר אחד לשני, יש לפעמים אחד שהוא חלש והוא לא יכול כ"כ, אף אחד לא יכול לחקות את השני, גם לא עם השינה!

עם הזמן, הוא מתחיל להתרגל, אז הוא יכול - שהשם יתברך יעזור לו - שיהיה לו איזה הרגל, שיוכל לישון פחות, הוא יכול לקבל ברכה! אבל כשהוא עוד לא 'פִּשֵּׁל' לכך, הוא חייב להתאים את עצמו (אל המציאות)!

*

נו, תצייתו לזה, וזה יהיה טוב עבורכם ועבור הישיבה, וגם תהיה לכך יותר שלימות! כבר דיברו בירושלים ש"פלוני ופלוני" הבחורים קמים חצות, הם הולכים לישון (לפני כולם)! - - מדוע צריכים את זה? זה לא שלימות בעבודה!!

רבינו אומר בתורה של 'קרא את יהושע' (תו' ו'); "הכל חוקרים אחריו, מי הוא זה ואיזהו", היו (אנ"ש) אומרים על כך; 'אחריו' - שם לאחריו, העיקר הוא "למעלה" (בשמים חוקרים אחריו); "מיהו שם"? שעושה כזה רעש, כזו המולה?! כולם מדברים - [קאכן זיך] - ממנו, מה הוא עושה כזה רעש"? עדיף שיתחבא, שלא ידעו ממנו...!

^{כה} איוב ג', י"ג. עי' מגן אברהם או"ח סי' רל"ח, ובבאר היטב סי' א' ס"ק ו'.

תלי"ת שעלה בידינו להגיש לפני קהל אנ"ש את
ביכורי עבודתינו ה"ה

"קונטרס טעם זקנים - מתורגם ללשון הקודש"

כפי שעניכם תחזינה מישרים

אחר זמן ממושך שזכינו להו"ל הקונטרסים בל' אידיש
המקורי. ואנו מקוים להמשיך בעזהשי"ת לגלות הסגולה
לעם הסגולה בהעתקת ועריכת השיעורים בין בלשון
אידיש ובין בלשון הקודש, ולהוציאם לאור בסירוגין,
שבוע אחד אידיש, ושבוע א' לה"ק, כדי לרוות את לב
הקוראים במי הנחל הנובעים ממקור החכמה ה"ה
רביה"ק ז"ל ותלמידיו הנאמנים מדור דור.

וכמובן שדבר זה עולה להוצאת רבות, ואנו
פונים בזה אליכם להושיט לנו יד עזרה
ולקחת חבל בענין נשגב כזה, כל אחד כפי
יכולתו, ובודאי יתברך מן השמים בכפלי
כפלים בכל טוב סלה.

קונטרס זה י"ל בנדבת אחד מאנ"ש

לעילוי נשמת הרה"ח ר' לוי יצחק ב"ר אברהם נח ז"ל בענדער

נלב"ע כ"ב תמוז תשמ"ט